

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Кафедра культурології та музеєзнавства

ЛОГІКА ТА ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство»
ОПП «Культурологія та музеєзнавство»

Харків, 2026

УДК 16+801.73]:130.2](073)
Л69

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 1 від 27 серпня 2026 р.)

Рецензенти:

Т. Г. Злобіна, к.філос.н., голова організації, голова правління
ГО «Експертний ресурс Гендер в деталях»

К. Г. Пілюгіна, к.філос.н., доц. закладу вищої освіти
каф. теорії культури і філософії науки
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Укладач:

В. С. Мірошніченко, канд. культурології, ст. викл.
каф. культурології та музеєзнавства
Харківської державної академії культури

Л69 **Логіка та теорія аргументації : програма та навч.-метод. матеріали** до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, освітньо-проф. програма «Культурологія та музеєзнавство», спец. В12 «Культурологія та музеєзнавство» / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т культурології та соц. комунікацій, Каф. культурології та музеєзнавства ; уклад. В. С. Мірошніченко. Харків : ХДАК, 2026. 32 с.

Навчальна дисципліна «Логіка та теорія аргументації» присвячена опануванню фундаментальними засадами раціонального мислення, теорії аргументації і орієнтована на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальності «Культурологія та музеєзнавство». Курс охоплює ключові теоретичні й методологічні напрями та розглядає мислення як інтелектуальну практику, біокультурний феномен й аналітичний інструмент дослідження культури. Поєднання теорії з практичними заняттями сприяє розвитку навичок критичного аналізу й побудови обґрунтованої аргументації, необхідних для навчальної та професійної діяльності.

УДК 16+801.73]:130.2](073)

© Харківська державна академія культури, 2026р.
© Мірошніченко В. С., 2026р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»	Обов'язкова	
	Спеціальність В12 «Культурологія та музеєзнавство»		
Загальна кількість годин – 120	Освітньо-професійна програма «Культурологія та музеєзнавство»	Рік підготовки:	
		2-й	
		Семестр	
		3-й	
		Лекції	
для денної форми навчання: аудиторних – 40 самостійної роботи студента – 80	Рівень вищої освіти: бакалавр	20 год.	
		Практичні	
		20 год.	
		Самостійна робота	
		80 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 40:80 (1:2)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Логіка та теорія аргументації» є актуальним освітнім ресурсом для студентів 2 курсу бакалаврату спеціальності «Культурологія та музеєзнавство». Курс пропонує міждисциплінарний синтез класичної логіки, теорії аргументації та критичної теорії, розглядаючи мислення, як інтелектуальну практику, біокультурний феномен та аналітичнорамка дослідження культури. Зміст навчального курсу охоплює вісім послідовних тем. Здобувачі опановують базові рівні організації знання (поняття, судження, умовивід) і фундаментальні закони формальної логіки. Важливу роль відведено теорії аргументації: структура тези й доказів, дедуктивні та індуктивні міркування, виявлення софізмів, паралогізмів, засвоєнню правил полеміки. Окремо розглядається дискурси впливу, інформаційні пастки та функціонування пропаганди й упереджень в контексті постправди. Програма розширює межі формальної логіки за допомогою концептуального апарату гуманітарних наук: «логіка несвідомого» у психоаналітичній теорії, герменевтичні процедури інтерпретації та розшифровки культурних смислів, а також деконструкція як інструмент аналізу логоцентризму й бінарних опозицій.

Мета навчальної дисципліни – формування критичного мислення, навичок раціонального аналізу, побудови коректної аргументації, а також засвоєння методологічного інструментарію класичної логіки й сучасної критичної теорії для аналізу й інтерпретації складних культурних, медійних та ідеологічних дискурсів.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна:

Загальні	ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
----------	--

компетентності (ЗК)	ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)	СК13. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів. СК 14. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання:	ПРН2. Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі.
--------------------------------	--

Очікувані результати навчання з дисципліни «Логіка та теорія аргументації»:

- знати фундаментальні закони формальної логіки (тотожності, несуперечності, виключеного третього, достатньої підстави) та їхню роль у забезпеченні послідовності й визначеності міркувань;
- розвивати здатність до аналітичного мислення через дослідження базових понять тексту, критики, письма, дискурсу тощо, а також через систематичне застосування цих понять у роботі з культурними, художніми й науковими текстами;
- розуміти структуру, понятійний апарат та види аргументації (дедуктивну, індуктивну, за аналогією), а також поняття тези, засновків, логічного висновку та методів демонстрації;
- знати концептуальний апарат гуманітарних наук та критичної теорії: «логіку несвідомого» й поняття Великого Іншого, герменевтичне коло та процедури інтерпретації, деконструкціологоцентризму та бінарних опозицій;
- виявляти логічні суперечності, підміни понять, упередження тощо у соціокультурному просторі;

- критично оцінювати інформаційні потоки й ідеологічні маніпуляції у професійній діяльності.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання на лекційних та практичних заняттях є: нарахування балів, які отримують здобувач_і вищої освіти при дискусіях на практичних заняттях. Підсумкова форма контролю – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою.

Політики курсу

- Дотримання політики академічної доброчесності. У випадку недотримання принципів академічної доброчесності, виконані завдання не будуть зараховані;

- Важливо відвідувати заняття, брати участь у дискусіях під час практичних занять і ставити уточнюючі питання лектору після основної частини лекції;

- Дотримуватися елементарних етичних норм;

- Студент(к)и мають право робити аудіозапис, відео- чи фото-зйомку (або стрім) заняття для свого особистого використання виключно за погодженням з викладачем. Розміщувати подібні матеріали у вільний доступ лише за письмової згоди викладача;

- Відпрацювання занять, які були пропущені без поважних причин, не допускається. У випадку наявності документа, який засвідчує поважність причини відсутності, відпрацювання заняття допускається (максимум 2 заняття). Пропущене заняття відпрацьовується у письмовій формі (написання рецензії);

- Здобувач_і мають опрацьовувати обов'язкові джерела до початку заняття, а також вчасно виконувати поставлені завдання. У разі недотримання передбачених термінів виконання завдань, бали за виконання не зараховуються.

Нормативна база:

Дотримання Правил внутрішнього розпорядку для осіб, які здобувають вищу освіту в ХДАК (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/pvr/pravila_s_20.pdf);

Дотримання академічної доброчесності (інформація щодо академічної доброчесності – сайт ХДАК – https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html; «Кодекс академічної доброчесності ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/kodeks_ad/kodeks_ad.htm

Запобігання / протидія булінгу (цькуванню) – («Положення про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pzpb22.pdf

Принципи відповідального та етичного використання ШІ в академічній діяльності учасників освітнього процесу ХДАК визначено в Положенні про використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі, науковій та мистецькій діяльності ХДАК: https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_shi_26.pdf.

Невідкладне вирішення конфліктних ситуацій здійснюється відповідно до «Положення про політику і процедури вирішення конфліктних ситуацій в освітньому процесі в ХДАК» (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_ppvks2.pdf)

Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ХДАК» https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pvrn_23.pdf

Відпрацювання пропущених занять на основі самостійної роботи з наданням відповідних результатів за встановленими формами виконання.

3. ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни

Перелік тем (або блоків)	Разом годин	Лекційні	Практичні	Сам. робота
Тема 1. Мислення і критика. Логічні основи критичного мислення.	16	2	4	10
Тема 2. Культурні та біологічні підстави мислення.	16	2	4	10
Тема 3. Постправда і пропаганда: логіка, аргументи, ставлення.	16	4	2	10
Тема 4. Форми і закони мислення.	14	2	2	10
Тема 5. Поняття аргументу та його структура. Аргументація.	14	2	2	10
Тема 6. Логіка і психоаналіз: несвідоме, мова та Інший.	14	2	2	10
Тема 7. Герменевтика як інтерпретація та герменевтичне прочитання поля культури.	14	2	2	10
Тема 8. Деконструкція: логіка, письмо, бінарність.	14	2	2	10
Всього	120	20	20	80

ЗМІСТ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Логіка та теорія аргументації» складається з 8 тем, пов'язаних між собою змістовними складовими.

Теми: Мислення і критика. Логічні основи критичного мислення. Культурні та біологічні підстави мислення. Постправда і пропаганда: логіка, аргументи, ставлення. Форми і закони мислення. Поняття аргументу та його структура. Аргументація. Логіка і психоаналіз: несвідоме, мова та Інший. Герменевтика як інтерпретація та герменевтичне прочитання поля культури. Деконструкція: логіка, письмо, бінарність.

Тема 1. Мислення і критика. Логічні основи критичного мислення.

Критичне мислення розглядається як послідовна інтелектуальна практика, що протидіє спонтанності окремої думки та упередженням заснованим на інтуїції. Аналізуються засади раціонального аналізу та логіка впорядкування інформаційних потоків. У центрі уваги відмінності між пасивним сприйняттям та контрольованим аналітичним мисленням. Пропонується з'ясувати, як виявити когнітивні упередження, відокремити емоційне ставлення від перевірених фактів, експлікувати приховані пастки у повсякденних та академічних міркуваннях. Вивчення основ критичного аналізу дозволяє коригувати власні мисленнєві звички, а також професійно працювати з текстами, ідеологемами та медійними повідомленнями в сучасній культурі.

Тема 2. Культурні та біологічні підстави мислення.

Досліджується мислення як подвійний феномен: біологічний продукт та культурно обумовлений процес. Аналізуються нейрофізіологічні механізми адаптації і те, як вони взаємодіють із мовними, знаковими й символічними системами, створюючи певну картину світу. Увага зосереджується на тому, як нейробиологія формує структури сприйняття, і як культура надбудовує над ними свої матриці значень. Обговорюється, чому людина мислить метафорами, як міф, ритуал і мовна картина світу

задають межі мисленню, та чому представники різних культурних епох по-різному будують логічні зв'язки.

Тема 3. Постправа і пропаганда: логіка, аргументи, ставлення.

Лекцію присвячено функціонуванню логіки та аргументації в умовах інформаційного простору, де емоції подекуди важать більше за фактаж. Розглядається феномен пост правди, як особливий режим конструювання реальності. Аналізується механіка інформаційних маніпуляцій і пропаганди: від класичних логічних хиб до сучасних технологій створення інформаційних бульбашок і апеляції до колективних афектів. Досліджується те, як пропаганда імітує логічну доказовість, використовує упередження та формує емоційні паттерни, які чинять опір критиці. Розкривається роль подвійних стандартів і підміни понять у пропагандистських дискурсах.

Тема 4. Форми і закони мислення.

Детально розбирається поняття, судження та умовивід як три базові рівні організації знання. У центрі уваги фундаментальні закони формальної логіки: тотожності, несуперечливості, виключеного третього та достатньої підстави. З'ясовується, чому дотримання цих законів є обов'язковою умовою точності, визначеності та послідовності міркувань, а їхнє свідоме чи несвідоме порушення призводить до софізмів, паралогізмів і глухих кутів.

Тема 5. Поняття аргументу та його структура. Аргументація.

Лекцію присвячено теорії аргументації як практичному втіленню логіки в публічному дискурсі, дискусіях та аналітичних текстах. Розглядається структура аргументу: від засновків і тези до логічного висновку та методів демонстрації. Аналізуються основні види аргументації (дедуктивна, індуктивна, за аналогією),

критерії обґрунтованості, прийнятності та достатності доказів. Висвітлюється різниця між правильністю логічної форми та істинністю змісту, а також правила проведення полеміки й найтиповіші помилки під час доведення та спростування (підміна тези, «коло в доведенні», апеляція до авторитету чи особистості).

Тема 6. Логіка і психоаналіз: несвідоме, мова та Інший.

Під час лекції осмислюються межі класичної раціональності крізь призму психоаналітичної теорії Жака Лакана. Експлікується парадоксальна логіка несвідомого, що має відмінності від законів формального мислення. У центрі уваги лаканівська теза про те, що «несвідоме структуроване як мова». Досліджується, як обмовки, застереження, сновидіння та симптоми працюють за законами метафори й метонімії. Окремо акцентовано на ролі Великого Іншого у формуванні суб'єктивності, механізмів бажання та на символічному порядку мови, що багато в чому визначає висловлювання як таке.

Тема 7. Герменевтика як інтерпретація та герменевтичне прочитання поля культури.

Лекцію присвячено герменевтичному підходу, де логіка функціонує як мистецтво розуміння й інтерпретації сенсів. Розглядається шлях герменевтики від способу тлумачення давніх текстів до загальної методології гуманітарних наук (Ганс-Георг Гадамер, Поль Рікер). Аналізуються ключові поняття: герменевтичне коло, передрозуміння, горизонт сподівань та злиття горизонтів. Висвітлюється те, як контекст, історичний досвід і мовна традиція визначають процеси розшифровки культурних смислів, та чому герменевтичне прочитання є діалогом між інтерпретатором і текстом.

Тема 8. Деконструкція: логіка, письмо, бінарність.

Під час лекції деконструкція Жака Дерріда позиціонується як критика західної раціональності. Логоцентризм описується

через його підставовість класичної логіки: віра в первинність смислу, мовлення та присутності. Розкриваються механізми роботи бінарних опозицій на яких вибудовано класичну думку, та те, як деконструкція оприявнює суперечності в текстах й розхитує ієрархії. Окрему увагу зосереджено на поняттях письма, *différance* (розрізнення/відтермінування) та експлікації винесених за дужки дискурсів прекарності.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧ_ІВ

Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Що таке критика?	4
2.	Мислення як феномен культури і продукт біології	4
3.	Постправа, симулякр, гіперреальність. Хто формує мислення?	2
4.	Логіка висловлювань і межі мислення	2
5.	Логіка, критика, аргументація	2
6.	Логіка несвідомого	2
7.	Герменевтика і розуміння текстів	2
8.	Що таке деконструкція?	2
	Разом	20

Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Мислення і критика. Як сформувати критичне мислення?	10
2.	Феномен біологічного та культурного в мисленні	10
3.	Критичне мислення і постправа	10
4.	Логічні основи критичного мислення	10

5.	Забороняти і дозволяти: що таке цензура?	10
6.	Критичне мислення і психоаналіз	10
7.	Герменевтика і негерменевтичне	10
8.	Концепт мовних ігор в аналітичній філософії	10
	Разом	80

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ Й САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Теми практичних занять та самостійної роботи

Тема 1. Мислення і критика. Логічні основи критичного мислення.

Практичне заняття: Що таке критика?

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Етимологічний та концептуальний контекст критики.
- Чи потрібна критика для логіки та мислення?
- Скептицизм і цинізм vs. логіка і мислення.
- Критика докси та ідеологічних настанов.
- Проблема об'єктивності в критиці культурологічних текстів.
- Практикум з аналізу полемічного тексту або візуального матеріалу: виявлення ключового предмета суперечки, реконструкція логічної структури нападу та захисту, розбір використаних засобів доведення і спростування.

Література [8, 9, 10, 15, 16, 17, 19].

Самостійна робота студентів: Мислення і критика. Як сформувати критичне мислення?

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття аналізу, логіки та критики в гуманітарних науках та їхнє співвідношення.
- Логічні основи критичності.

- Критичне мислення та аналіз культури.
- Література [8, 9, 10, 15, 16, 17, 19].

Тема 2. Культурні та біологічні підстави мислення.

Практичне заняття: Мислення як феномен культури і продукт біології.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Що нам робити з нашим мозком?
- Універсальність логіки: біологічна зумовленість чи/або культурний конструкт?
- Мова: між біологією та культурою.
- Раціональне та афективне в мисленні.
- Культурне розширення біологічних меж розуму.
- Вплив технологій на мислення: загрози і привілеї.

Література [11, 16, 19, 21, 38, 41].

Самостійна робота студентів: Феномен біологічного та культурного в мисленні.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Завдання для самостійного виконання:

- Біологія та логічна нормативність.
- Мова як біокультурний посередник логіки.
- Культурна детермінація та межі критичності.

Література [11, 16, 19, 21, 38, 41].

Тема 3. Постправа і пропаганда: логіка, аргументи, ставлення.

Практичне заняття: Постправа, симулякр, гіперреальність.

Хто формує мислення?

Мета: поглибити знання з теми лекційного матеріалу.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Феномен та логіка постправи.

- Симулякри та гіперреальність за Жаном Бодрійяром в контексті теорії аргументації.
 - Маніпулятивні механізми пропаганди.
- Література [2, 20, 23, 25, 36].

Самостійна робота студентів: Критичне мислення і постправда.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття ідеології та її роль у формуванні смислів тексту.
- Взаємозв'язки влади, соціальних відносин і культурних наративів в контексті постправди.
- Соціально-економічні умови як фактор інтерпретації та критичного прочитання тексту.

Література [1, 2, 20, 21, 26, 27, 29, 33, 44].

Тема 4. Форми і закони мислення.

Практичне заняття: Логіка висловлювань і межі мислення.

Мета: поглибити знання з теми лекційного матеріалу.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Фундаментальні закони класичної логіки.
- Парадокси та «нелогічність» в культурі.
- Де закінчується формальна логіка?

Література [8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 41].

Самостійна робота студентів: Логічні основи критичного мислення.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Логічна форма як основа критичності.
- Механізми кодування та декодування значень у культурних і комунікативних системах.
- Логіка і риторична переконливість.

Література [8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 32, 37, 41].

Тема 5. Поняття аргументу та його структура. Аргументація.

Практичне заняття: Логіка, критика, аргументація.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Рациональна аргументація vs. переконування та маніпуляції.
- Аргумент та його структура.
- Особливості аргументації в гуманітарних науках.

Література [8, 9, 10, 15, 16, 17, 19, 35, 41].

Самостійна робота студентів: Забороняти і дозволяти: що таке цензура?

Мета: поглибити знання з лекційного матеріалу.

Завдання для самостійного виконання:

- Цензура: підходи до розуміння, характеристики, визначення.
- Чи можна узгодити цензуру і свободу думки?
- Цензура, закон та їх роль у репрезентації соціального контексту.

Література [1, 20, 21, 22, 27].

Тема 6. Логіка і психоаналіз: несвідоме, мова та Інший.

Практичне заняття: Логіка несвідомого.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Формула Жака Лакана «несвідоме структуроване як мова».
- Текст як простір несвідомих структур і символічного порядку.
- Аналіз художнього або культурного тексту з використанням лаканівських понять; виявлення структури бажання, позиції суб'єкта та присутності Іншого в творі.

Література [1, 7, 14, 24, 33, 38, 39, 44].

Самостійна робота студентів: Критичне мислення і психоаналіз.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Основні поняття лаканівської теорії та їхнє значення для логіки.
- Великий Інший як джерело прихованих істин.
- Фантазм та раціональне переконування.

Література [1, 7, 14, 24, 33, 38, 39, 44].

Тема 7. Герменевтика як інтерпретація та герменевтичне прочитання поля культури.

Практичне заняття: Герменевтика і розуміння текстів.

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Що таке герменевтичне коло?
- Що означає «зрозуміти» текст?
- Вплив досвіду на прочитання тексту.
- Логіка та аргументація в інтерпретації тексту.

Література [1, 3, 4, 5, 12, 13, 34, 43].

Самостійна робота студентів: Герменевтика і негерменевтичне.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Що таке «негерменевтичне» в культурі?
- Аргументація за межами безпосереднього сенсу.
- Поєднання інтерпретації та переживання.

Література [1, 3, 4, 5, 12, 13, 34, 43].

Тема 8. Деконструкція: логіка, письмо, бінарність.

Практичне заняття: Що таке деконструкція?

Мета: структурувати знання з навчальної дисципліни.

Підготуватися до дискусії та завдання:

- Основні поняття деконструкції Жака Дерріда та їх застосування до аналізу тексту.
 - Логоцентризм та ієрархія бінарних опозицій.
 - Деконструкція як стратегія аргументації.
- Література [1, 6, 7, 11, 35, 38].

Самостійна робота студентів: Концепт мовних ігор в аналітичній філософії.

Мета: структурувати знання з теми.

Завдання для самостійного виконання:

- Поняття «мовної гри» та її функціонування.
- Критика ідеальної гри та формальної логіки.
- Роль нестабільності значення та внутрішніх суперечностей у тексті.

Література [1, 5, 6, 7, 11, 28, 30, 31, 35, 38].

Методи навчання

Використовуються такі методи:

- пояснювально-ілюстративний: розповідь, пояснення, метод прикладу, ілюстрація, демонстрація;
- метод проблемного викладання (постановка проблемних питань на лекції, проблемна лекція, кейси);
- частково-пошуковий (аналіз текстів першоджерел на лекції, дискусія).

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми контролю

№ з/п	Вид контролю	Методи контролю
1.	Поточний	практичні заняття
2.	Самостійна робота	письмові роботи
3.	Підсумковий контроль	залік

Поточний контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, він має на меті перевірку рівня підготовки здобувача або здобувачки до виконання конкретної роботи. Оцінювання самостійної роботи й активності здобувач_а здійснюється за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу, який вивчається;

3) ознайомлення з базовою та додатковою рекомендованою літературою;

4) уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Підсумковий контроль. Залік. Підсумковий контроль знань передбачений у формі залікового тестування за теоретичною складовою, проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни.

Завдання, передбачені програмою, мають бути виконанні вчасно у встановлені терміни. Під час роботи над завданням не допустимо порушення академічної доброчесності. Виступи та презентації мають бути авторськими та оригінальними.

Розподіл балів, які отримують студент(к)и

								Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	20	100
16	16	8	8	8	8	8	8		

Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Активна участь в роботі протягом семестру – 1 бал (за одне заняття). Відповідь під час практичного заняття – до 8 балів. Відпрацювання пропущеного заняття – до 10 балів. Залік – до 20 балів. Зазначені бали слід розуміти як максимально можливі.
Практичні заняття	Практичне заняття передбачає опрацювання запропонованих матеріалів та активну участь у їхньому обговоренні. Важливо надавати критичний аналіз і демонструвати реальну підготовку до заняття, а не загальні знання. У випадку, якщо студент(к)и пропустили практичне (чи лекційне) заняття з поважних причин (допускається відпрацювання двох занять), вони мають право відпрацювати пропущене заняття. Формою відпрацювання є написання короткої рецензії (тема рецензії залежить від теми пропущеного заняття та узгоджується з викладачем).
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність набраних 60 балів.

Види робіт (ОБОВ'ЯЗКОВІ)	Бали
Участь у практичних заняттях	80
Залік	20
Усього	100
Види робіт (ДОДАТКОВІ)	
Активна участь під час лекцій	1*10 = 10
Відпрацювання 2 занять, на яких були	2*10=20

відсутні за поважних причин	
Усього	30

Відпрацювання пропущених занять / логіка вимог для письмових завдань самостійних робіт

Формою відпрацювання пропущених занять є написання рецензій. Тема рецензії визначається спільно викладачем і студент_кою (згідно зі списком рекомендованої літератури або на іншу дотичну до дисципліну книгу). Студент_ка має написати дві рецензії, що передбачено політиками курсу.

Вимоги до написання рецензій є стандартними і містять в собі:

Загальні: рецензія не мусить містити докладний переказ запропонованого до аналізу дослідження; рецензоване дослідження не мусить оцінюватися за тривіальною аксіологічною шкалою «подобається – не подобається»; кожне положення (або теза) в рецензії мусить бути обґрунтованим, аргументованим і структурованим. Не допускаються будь-які форми плагіату, а також використання ШІ.

Конкретні: короткий аналіз та інтерпретація назви роботи; аналіз основних положень дослідження; виокремлення і аналіз досліджуваної автор_ом тематики; аналіз методів та підходів, які автор_ка долучає до власного дослідження, пояснення того, як він/вона їх використовує; аналіз структури дослідження; виокремлення і аналіз специфічної термінології, якою послуговується автор_ка; дослідження персонального стилю автора/авторки та оригінальності конкретної роботи; висновки.

Мінімальний обсяг однієї рецензії від 1000 слів (у випадку наявності цитат, їхній загальний обсяг на одну рецензію не мусить перевищувати 10% основного тексту, цитати мусять бути оформленими згідно прийнятих вимог). Формальні вимоги до оформлення рецензії: А4, шрифт TimesNewRoman, кегль 14,

міжрядковий інтервал 1.5, вирівнювання по всій ширині сторінки.
Мова виконання – українська.

* Викладач може висувати додаткові критерії до написання рецензії в залежності від проблематики.

** Кожна рецензія оцінюється у 10 б.

Рецензія оцінюється виходячи з дотримання формальних вимог до оформлення, а також у відповідності висунутим критеріям щодо змісту.

Критерії оцінювання результатів навчання:

<i>Високий рівень</i> <i>знання</i> <i>матеріалу курсу</i> <i>(90-100 балів, А,</i> <i>відмінно):</i>	чіткість, логічність, структурованість, повнота представлених матеріалів, висока культура їхнього усного обґрунтування і аргументації
<i>Достатньо</i> <i>високий рівень</i> <i>знання</i> <i>матеріалу курсу</i> <i>(74-89 балів, С,</i> <i>В, добре):</i>	розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі текстів і матеріалів та в їхньому методичному обґрунтуванні
<i>Посередній</i> <i>рівень знання</i> <i>матеріалу курсу</i> <i>(60–73 балів, D,</i> <i>E, задовільно):</i>	формальний характер представлених матеріалів, які відображають несформованість вміння аргументованої відповіді і недостатність бази знань, низький рівень володіння практичними знаннями та уміннями
<i>Незадовільний</i> <i>рівень з</i> <i>можливістю</i> <i>повторного</i> <i>складання (35-59</i> <i>балів, FХ,</i> <i>незадовільно)</i>	формальний характер представлених матеріалів; зміст не розкрито
<i>Незадовільний</i> <i>рівень з</i>	матеріали з практичних занять не представлені

обов'язковим повторним вивченням дисципліни (0-34 бали, F, незадовільно):	
--	--

Шкала оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Навчально-методичне забезпечення

Класичні і сучасні дослідження з тем дисципліни, навчально-методичне забезпечення дисципліни, ілюстративні матеріали.

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Обов'язкові

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія [Пер. з англ. О. Погинайко]. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляції [Пер. з франц. В. Ховхуна]. Київ : Основи, 2004. 230 с.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. I : Герменевтика I: Основи філософської герменевтики [Пер. з нім. О. Мокровольського]. Київ : Юніверс, 2000. 464 с.
4. Гайдеггер М. Дорогою до мови [Пер. з нім. В. Кам'янця]. Львів : Літопис, 2007. 232 с.
5. Гумбрехт Г. У. Продуктування присутності. Що значення не може передати [Пер. з англ. І. Іващенко]. Харків: IST Publishing, 2020. 192 с.
6. Дерріда Ж. Лист до японського друга [Пер. з франц. В. Мірошніченка] // Коридор. 2024. URL: https://kontur.media/derrida_letter/ (дата звернення: 4.09.2026).
7. Дерида Ж. Письмо та відмінність [Пер. з фр. В. Шовкун]. Київ : Основи, 2004. 602 с.
8. Комах Л. Г. Логічні засади аргументації у філософському знанні. Київ : Центр навчальної книги, 2020. 360 с.
9. Конверський А. Є. Традиційна логіка. Київ : SPA Print, 2026. 400 с.
10. Левітін Д. Структуроване мислення. Ясний розум в інформаційному хаосі. Київ : Наш Формат, 2020. 456 с.
11. Малабу К. Філософія і мозок. Критичний підхід до нейронаук [Пер. з англ. Р. Окунева, В. Мірошніченко]. Контур. 2021. URL: <https://kontur.media/malabou> (дата звернення: 4.09.2026).
12. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. Львів : Літопис, 1996. С. 229–242.
13. Рікер П. Про інтерпретацію // Після філософії: кінець чи

трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 312–333.

14. Рус А. Лакан. Вступ до структурного психоаналізу [Пер. з нім. К. Поліщука]. Київ : Комубук, 2022. 224 с.

15. Теорія аргументації. Епістемологічний підхід (антологія). Том 1. Під ред. Крістофа Лумера та Сергія Секунданта. Одеса : Видавець С. Назарчук, 2025. 343 с.

16. Хейбер Д. Критичне мислення [Пер. О. Бойченка]. Київ: ArtHuss, 2023. 236 с.

17. Хоменко І. В. Логіка. Теорія та практика. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.

18. Яценко С. Софістика. Київ : ТОВ «Сік Груп Україна», 2016. 208 с.

19. Chatfield T. Critical Thinking. Your Guide to Effective Argument, Successful Analysis and Independent Study. LA : SAGE Publications Ltd, 2017. 384 p.

20. Ellul J. Propagandes. Paris : Economica. 1990. 369 p.

21. Foucault M. Naissance de la biopolitique (1978–1979). Paris : EHESS, Gallimard, Le Seuil, 2004. 368 p.

22. Green J, Karolides J. N. Encyclopedia of Censorship. New York : Facts On Fire, 2005. 698 p.

23. Keyes R. The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life. New York : St. Martin's Press, 2004. 312 p.

24. Lacan J. Écrits. Paris : Éditions du Seuil, 1966. 912 p.

25. McComiskey B. Post-Truth Rhetoric and Composition. University Press of Colorado, 2017. 52 p.

26. Readings B. The University in Ruins. Cambridge : Harvard University Press, 1999. 238 p.

Допоміжні

27. Бурдье П., Вакан Л. Рефлексивна соціологія [Пер. з англ. А. Рябчук]. Київ : Медуза, 2015. 224 с.

28. Декарт Р. Метафізичні твори [Пер. з франц. і латини

- В. Андрушка, О. Хоми]. Харків : Фоліо, 2020. 219 с.
29. Джеймсон Ф. Постмодернізм, або Логіка культури пізнього капіталізму [Пер. з англ. П. Дениска]. Київ : Курс, 2008. 504 с.
30. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження. [Пер. з нім. Є. Поповича]. Київ : Основи, 1995. 312 с.
31. Гуссерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки. [Пер. з нім. В. Кебуладзе]. Київ : ППС-2002, 2009. 356 с.
32. Еко У. Реторика та ідеологія // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 420–427.
33. Жижек С. Погляд навскіс. Вступ до теорії Жака Лакана через популярну культуру [Пер. П. Шведа]. Київ : Клубук, 2018. 320 с.
34. Зонтаг С. Проти інтерпретації та інші есе [Пер. з англ. В. Дмитрука]. Львів : Кальварія, 2006. 320 с.
35. Ман де П. Опірність теорії // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 480–493.
36. Померанцев П. Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності. Київ : YakabooPublishing, 2020. 288 с.
37. Поппер К. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем // Актуальні проблеми духовності, 22, 2021. С. 170–192.
38. Співак Г. Ч. В інших світах. Есеї з питань культурної політики [Пер. з англ. Р. Ткачука]. Київ : Всесвіт, 2006. 480 с.
39. Фройд З. Тлумачення снів [Пер. з нім. В. Чайковського]. Харків : Фоліо, 2019. 603 с.
40. Якобсон Р. Лінгвістика і поетика // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 1996. С. 359–377.
41. Aristotle. Poetics and Rhetoric. New York : Barnes & Noble Classics, 2005. 517 p.
42. Malabou C. Que faire du cerveau? Paris : Bayard, 2004. 170 p.
43. Feyerabend P. Against Method:

Outline of an Anarchistic Theory of Knowledge. New York : Verso. 1993. 279 p.

44. Ricœur P. Le Conflit des interprétations. Paris : Seuil, 1969. 512 p.

45. Žižek S. The Sublime Object of Ideology. UK : Verso, 1989. 304 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури.

2. Журнал про сучасну культуру «Korydor». URL: <https://korydor.in.ua/ua/> (дата звернення: 4.09.2026).

3. Медіа-ресурс «Контур». URL: <https://kontur.media/about-us/>

4. Спільне: журнал соціальної критики. URL: <https://commons.com.ua/uk/> (дата звернення: 4.09.2026).

5. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка.

6. Часопис «Критика». URL: <https://www.krytyka.com.ua/journals> (дата звернення: 4.09.2026).

6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Поняття логіки та критичного мислення: наукові визначення та повсякденні тлумачення.

2. Значення логіки та критичного аналізу для дослідження соціокультурних, художніх і медійних матеріалів.

3. Мислення як біологічний та культурний феномен.

4. Мова, ритуал, міф у формуванні та функціонуванні мислення.

5. Цифрові технології та їхній вплив на мислення.

6. Постправда в інформаційному просторі: емоції vs. факти.

7. Симулякр та гіперреальність за Жаном Бодрійяром: реальність поза логікою?

8. Основні маніпулятивні прийоми пропаганди.

9. Форми раціонального мислення: поняття, судження, умовивід.

10. Фундаментальні закони класичної логіки.

11. Софізми: виникнення та наслідки.

12. Структура аргументації: теза, засновки, демонстрація.

13. Основні види аргументації: дедуктивна, індуктивна, за аналогією.

14. Типові помилки під час доведення та спростування.
15. Особливості «логіки несвідомого» у психоаналізі.
16. Теза Жака Лакана «несвідоме структуроване як мова»: метафора та метонімія у формуванні сенсів.
17. Герменевтика як мистецтво розуміння та інтерпретації у гуманітарних науках.
18. «Герменевтичне коло» та його критика.
19. Логоцентризм та бінарні опозиції як основи західної раціональності.
20. «Поняття» деконструкції та її значення для логіки.

7. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ

Аргумент – судження або декілька суджень (засновків), що використовуються для обґрунтування істинності чи прийнятності тези. Аргумент є основним елементом дискусії, що пов’язує фактичні дані та концептуальні підстави з висновком.

Аргументація – комунікативний і мисленнєвий процес обґрунтування тези за допомогою системи логічно пов’язаних доказів.

Бінарні опозиції – парні протиставлення (природа/культура, чоловіче/жіноче тощо), через які культура структурує мислення та надає смисл явищам, вибудовуючи певний символічний ряд.

Герменевтика – методологія розуміння та інтерпретації сенсів у гуманітарних науках, що досліджує підтекст й контекст, розглядає культуру як певний діалог в якому важить історичний досвід та взаємозв’язок частин й цілого.

Гуманітарне знання – сукупність теорій і методів, що досліджують людину, культуру, суспільство та мислення за

допомогою текстів, символів, історичних процесів і аксіологічних систем.

Деконструкція (за Жаком Дерріда) —«стратегія критики» систем мислення, а також певна практика читання, що виявляє внутрішні суперечності тексту, нестабільність значень і приховані сенси, підважуючи уявлення про цілісний і остаточний смисл.

Дискурс (за Мішелем Фуко і Роланом Бартом) —система висловлювань, правил і практик, що продукують сенси, суб'єктів і норми, визначаючи, що і як може бути сказане, прочитане й інтерпретоване; спосіб організації знання, що конструє реальність.

Інтерпретація—діалогічний процес співтворення смислу між текстом і читачем, що поєднує розуміння й досвід, не зводячись до єдиного «правильного» тлумачення.

Критика (за Роланом Бартом) —практика читання, що не пояснює текст ззовні й не зводить його до авторського наміру, а відкриває множинність смислів, працюючи з мовою і структурами.

Логіка — філософська та наукова дисципліна про закони, форми та методи послідовного, коректного та обґрунтованого мислення.

Письмо (за Роланом Бартом та Жаком Дерріда) —автономна практика, у якій смисл формується через гру відмінностей повторів і розривів, що робить текст відкритим до множинних прочитань.

Постправда — соціокультурний стан та певний режим конструювання реальності в якій емоції, упередження,

стереотипи, особисті переконання чи симпатії переважають об'єктивні факти та раціональні докази.

Пропаганда – комплекс інструментів управління суспільством за допомогою медіа, візуальних образів, текстів і символів. Це маніпулятивні практики контролю шляхом цілеспрямованого поширення міфів, стереотипів, гасел і упереджень з метою викликати потрібну реакцію і створити, відповідні, умови життя для суспільства.

Символічне, реальне, уявне (за Жаком Лаканом) –три порядки психоаналізу: уявне пов'язане з образами й ідентифікацією, символічне – з мовою та законом, реальне – з тим, що не піддається символізації і оприявнюється в межових ситуаціях суб'єкта.

Теорія аргументації – міждисциплінарна галузь знань, в межах якої досліджується сутність, структура, механізми висловлювання, а також риторичні, мовні та соціокультурні контексти полеміки.

Навчальне електронне видання

ЛОГІКА ТА ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності В12 «Культурологія та музеєзнавство»
ОПП «Культурологія та музеєзнавство»

Укладач:

Мірошниченко Вадим Сергійович,

канд. культурології, ст. викладач каф. культурології та
музеєзнавства

Харківської державної академії культури

Видається в авторській редакції

Адреса видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4 тел. (057)731-13-85. Е-
mail: nmr-academy@xdak.ukr.education